

Na konci s (od)dychom

V čom spočíva prapôvod trvalého vzťahu Bratislavčanov k svojmu zariadeniu – Parku kultúry a odдыхu? Pýta sa Martin Benkovič (v 70. rokoch riaditeľ PKO), autor z dnešného pohľadu „zvláštnej“ dobovej publikácie s trochu komickým názvom *Za tunelom čaká prekvapenie o dejinách bratislavského PKO*.

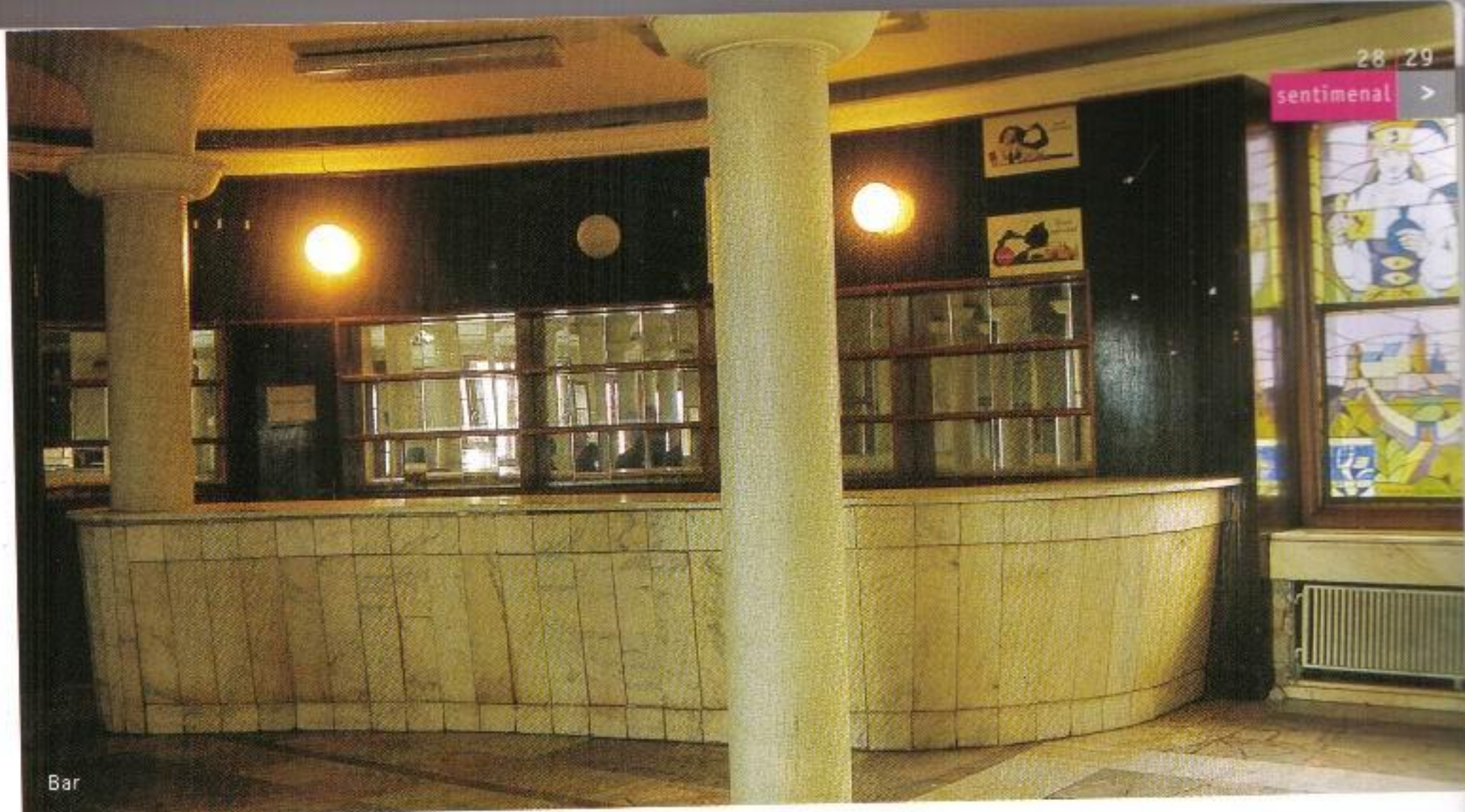

Odpovedá takto: „Predovšetkým v tom, že si ho budovali sami, vlastnou prácou, pre seba i pre svoje deti. Bola to ochota šikovných rúk najširšej bratislavskej verejnosti a predovšetkým mládeže... Dnes (r. 1975, pozn. red.) sa už dávno zabudlo na priestory nábrežia za tunelom s dunajskými nánosmi, bodlačím, burinou a štrkovými jamami. O kultúrny vzhľad sa postarali predovšetkým tisíce Bratislavčanov. Dokumenty dokazujú, že výstavba od prvých začiatkov bola predovšetkým srdcovou záležitosťou mládeže a členov strany. Do konca roku 1954 odpracovalo na stavbe 35 tisíc brigádnikov vyše 135 tisíc hodín.“ Patetické texty socialistických publikácií dnes pobavia, u niekoho vyvolávajú nevoľ-

nosť. V deň kolaudácie PKO – 7. apríla 1955 bolo tých brigádnických hodín nakoniec 174 tisíc. Stavba trvala 13 mesiacov. Sila ideológie a ideálov o šťastnom svete uvedomelých socialistických jednotlivcov a ich spoločenskom a športovom vyžití bola v 50. rokoch 20. storočia silná a v stavbe sa aj náležite prejavila. Tak vzniklo PKO, stavba, ktorá aj napriek tomu, že nepatrí k tým úplne najvýznamnejším z hľadiska dejín slovenskej architektúry, patrí jednoznačne k novším, najmä spoločenským dejinám mesta. Dnes je situácia radikálne iná. Stavba zostarala a aktuálne zavadzia. Mesto sa jej zbavuje. My sme sa rozhodli PKO zaradiť do nášho seriálu aj preto, že slovo „sentimental“ vystihuje vzťah

Vstupná fasáda

Bar

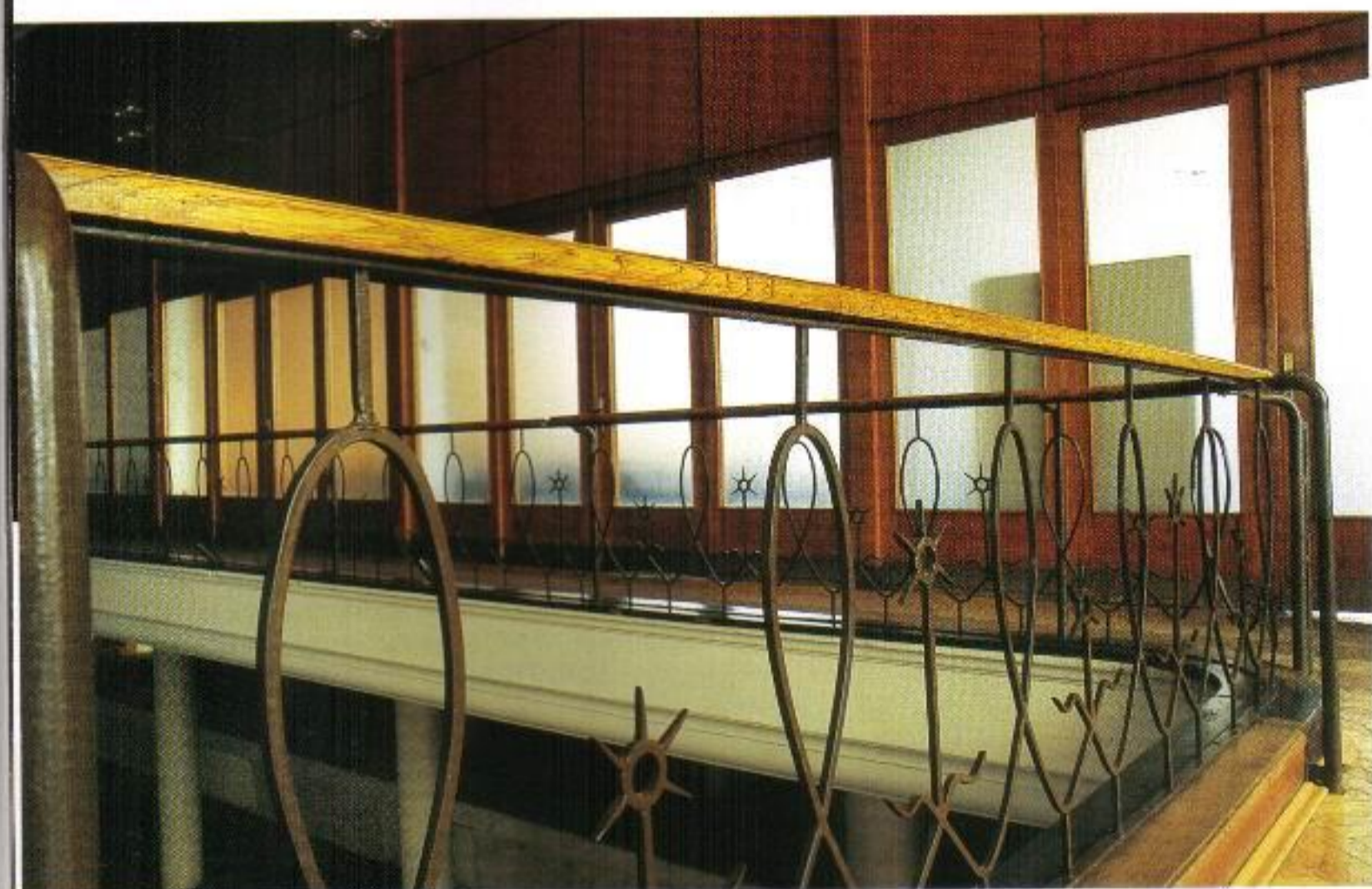
Bratislavčanov k tomuto miestu. Mnohí tu zažili niečo pamätné. Tanečné, plesy, koncerty, výstavy, krúžky, festivaly, Bratislavskú lýru, Dunajský pohár, Jazzové dni, Flóru atď. Okrem toho do areálu patrí aj funkčný a aktívne využívaný pavilón so športovými halami. Nás však zaujímal výhradne ten, určený na spoločenské podujatia. V ňom sa nachádzajú dve veľké sály, jedna menšia divadelná sála, klubovne a priestory pre krúžky. A tam sme objavili nášmu oku lahodiace interiérové detaily. Hoci hneď na začiatku sme si vzdychli. PKO prešlo pred niekoľkými rokmi rekonštrukciou. Stačí, keď povieme,

že lacnou a necitlivou. Čo bolo ošúchané, to sa zakrylo alebo prečalúnilo lacnou napodobeninou. Niektoré priestory sa zmenili úplne. Pohľad na vstupnú fasádu od Dunaja vám hneď napovie, v ktorých rokoch bola stavba asi postavená. Nápomocné sú hlavne dve sochy umiestnené pravidelne po stranách. Muž – mladý junák v kroji, a „utešená“ deva v nadživotnej veľkosti vítajú návštevníkov. Nad trojicou veľkých okien osovo prelamiujúcich fasádu sú vo štvorcoch umiestnené mozaiky odkazujúce na kultúrny obsah. Masky na divadlo, harfa na hudbu a kniha na poéziu. Prvý dojem však koriguje

pohľad na celú stavbu. Pre polovicu 50. rokov nie je typická. Členenie hmôt a detaily odkazujú na skoršie obdobie a majú blízko k estetike solídneho modernizmu. Je to preto, že areál bol síce postavený v polovici 50. rokov, ale projekt je oveľa starší. Konkrétne ide o víťazný projekt z verejnej súťaže zo začiatku 40. rokov od architektov P. Andrika a J. Štefanca. Na druhom mieste vtedy skončil E. Belluš. Realizácie sa dočkal v úplne inom spoločenskom ovzduší. Poďme dnu. Široký presklený vstup s tromi skupinami dverí je naprojektovaný tak, aby mohlo do objektu prúdiť čo najviac ľudí. Vychádzať i vchá-

Foyer

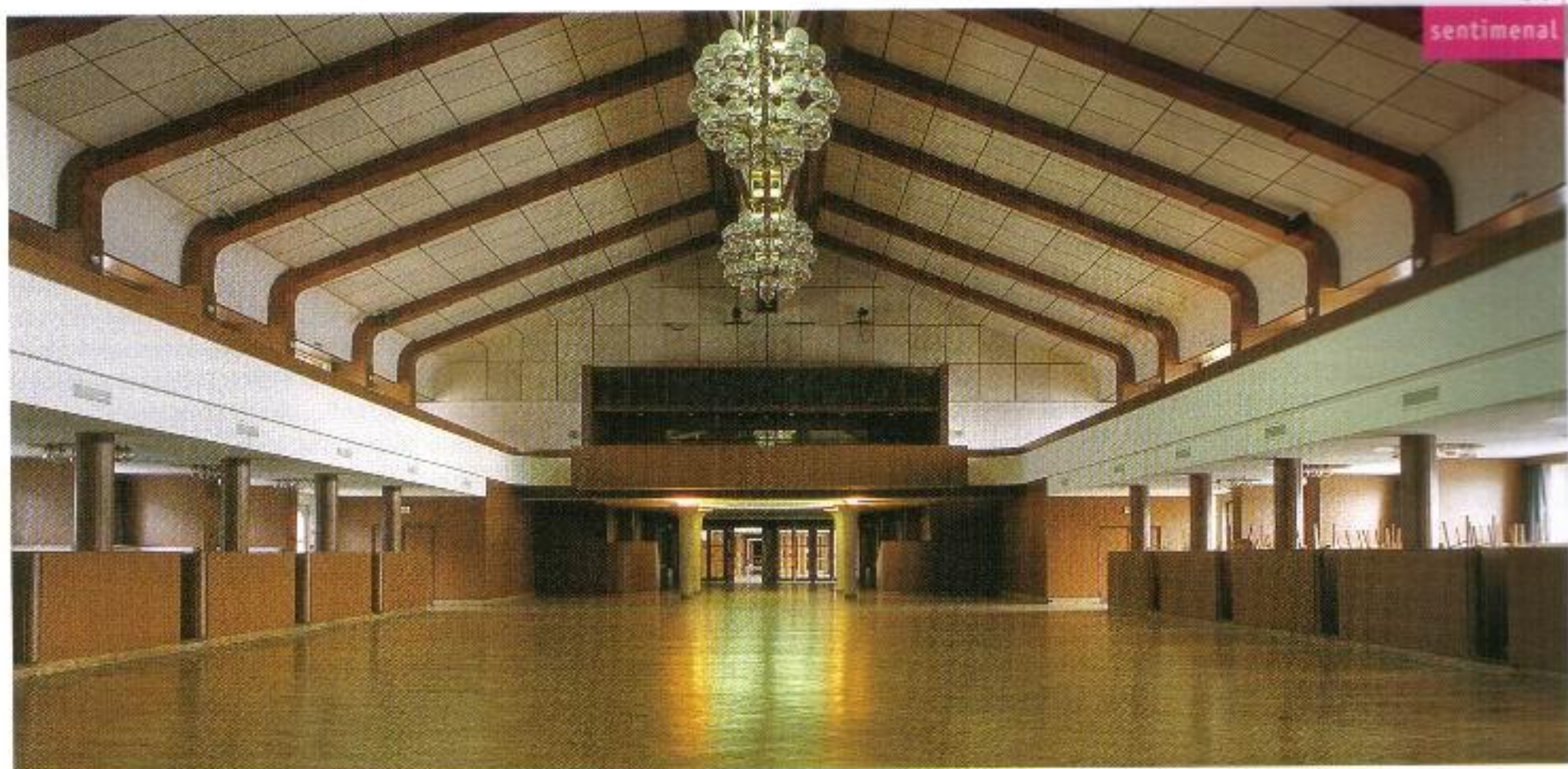
Detail zábradlia

dzať. Vojdete najprv do medzopriestoru, kde sa po stranách nachádzajú strážne okienka – na jednej strane vrátik – na druhej pokladňa – čo zaujme, je exkluzívny sivý mramorový obklad s výraznou a efektnou povrchovou kresbou. Potom sa otvára veľký otvorený vzdušný priestor foyeru po stranách lemovaný balkónom prvého poschodia. Foyer je hlavnou križovatkou budovy, sú v ňom veľké šatne s elegantným stĺporadím, slúžiacim zároveň ako osvetlenie. Do rohov situovali dva bary a medzi to miesta na sedenie. Treba povedať, že foyer je povestný. Niekedy v ňom bolo počas akcií viac ľudí ako v samotných sálach. Najvýraznejším dekoratívnym prvkom v tejto časti je súbor okenných vitráží umiestnených v zadnej časti

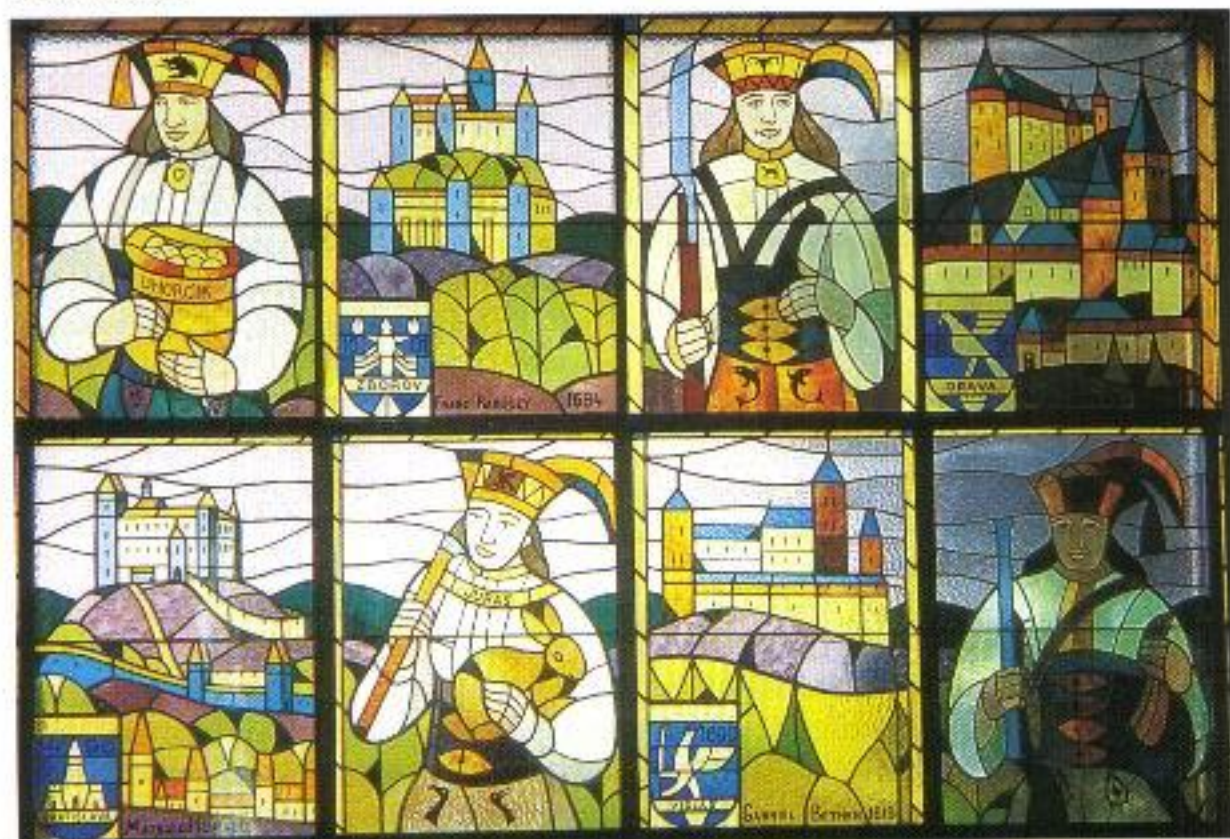
medzi barmi. Autorom nie je nik iný ako Janko Alexy a námetom mu boli slovenské hrady a postavy zo slovenských zbojníckych dejín stvárnené v idealizovaných portrétoch. Slovenský mýtus. V 50. rokoch ľud ako tvorca kultúrnych dejín národa a jeho heroický boj za oslobodenie maximálne vyhovovali ako oficiálny námet. Aby nebolo toho heroizmu málo, na čelnej stene na úrovni prvého poschodia situovali na stenu s dreveným obkladom monumentálne plátno s námetom ľudových tancov od maliara F. Gajdoša (1958). Naopak, bary po stranách sú elegantné a tak trochu „kapitalistické“. Majú dynamický zvlnený a mätko zaoblený mramorový barový pult a tmavý policový systém so zrkadlami v pozadí. Mätkosť a zaoble-

nosť barových pultov sa potom objavuje aj v ďalších detailoch a celkovo vystihuje charakter interiéru. Stĺpy s mätkým rozptýleným osvetlením v hornom kruhovom prstenci, kruhové slepé zrkadlové okienka na spojovacích chodbách k sálam, zaoblené zábradlia i madlá balkónov a schodišť, strapcovité guľové závesné svietidlá i jemne zaoblený chrbát čiastočne drevom a čiastočne perforovanou drevotrieskou obloženej stropnej rebrovej klenby v hlavnej tanečnej sále. Mätké a čalúnené sú aj sedacie boxy po jej obvode. Azda najefektnejším zaobleným prvkom sú štyri elipsovité iluzívne stropné výklenky s rozptýleným osvetlením pri vstupe do tanečnej sály. Jediným ostrým prvkom je dekoratívne kovanie zábradlia nad vstup-

Ďakujeme pánu profesorovi Štefanovi Šlachovi za pomoc pri príprave článku.
Použitá literatúra: Kolektív autorov SOVTI PKO: Za tunelom čaká prekvapenie, Bratislava, 1974

Estrádna sála

Vitráž Janka Alexyho, detail

ným foyerom a na bočných schodištiach. Prevládajúcimi materiálmi sú teplé drevo, kameň a v menšej miere aj sklo. Obklady stĺpov sú z jednofarebnej terazzo mozaiky, ktorá je, bohužiaľ, na mnohých stĺpoch nahradená len lacnou tapetou. Podobne smutný je aj príbeh drevených obkladov v boxoch v tanečnej sále, nahradila ich drevotrieska a oko nepoteší ani nové nudné čalúnenie. Druhá koncertná sála prešla kompletnou rekonštrukciou. Pôvodne tu bolo zvažujúce sa hľadisko a strop s kazetami, v ktorých boli pozdĺžne čalúnené plochy. Perforované drevotrieskové plochy plnili podobne ako v tanečnej sále akustickú funkciu. Dnes je tu rovná podlaha. Pôvodný okrem javiska je tu len efektne zvlnený strop pred

ním, pravdepodobne tiež kvôli šíreniu zvuku. Areál PKO leží na brehu Dunaja, má strategickú pozíciu. Je blízko centra, má atraktívne okolie. Je pravda, že chátra a ani návštevnosť už nie je taká ako kedysi. Kvalitné montované výstavné haly od architekta Milučkého zmizli už dávnejšie. Bola vypísaná architektonická súťaž. Téma River park, investor J&T global. Víťazom sa stal projekt holandského architekta Ericka van Egeeraata. Preinvestovať sa má viac ako 4 mld. korún. Bude tu 5-hviezdičkový hotel, kancelárie na úrovni A+, luxusné apartmány, obchody, kaviarne... Uvidíme, ako si získa Bratislavčanov. O definitívnom osude pôvodných objektov PKO sa má rozhodnúť v októbri 2006. Nám by chýbali.

Foto: Dominika Horáková

Brigádnicka známka

Výstavba v 1954

Pôvodná koncertná sála

